

Kannanotto

Muistisairaiden ihmisten itsemääräämisoikeuden vahvistamiseen ja nykyisen toimintakulttuurin muuttamiseen tarvitaan kansallinen kehittämisohjelma

Vanha laitosperustainen toimintakulttuuri on vallalla monissa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä. Moderni toimintakulttuuri sen sijaan kunnioittaa ihmistä ja hänen itsemääräämisoikeuttaan. Muutos tarvitsee järeitä keinoja. Muistisairaiden ihmisen itsemääräämisoikeuden vahvistamiseen ja toimintakulttuurin muuttamiseen tarvitaan kansallinen kehittämisohjelma.

Muistisairaana ihmisen hoidon tavoitteena on hyvän, mielekkään ja omannäköisen elämän turvaaminen elämän loppuun saakka. Valitettavasti muistisairaiden ihmisten itsemääräämisoikeus joutuu nykyisillä käytännöillä loukatuksi liian usein sekä ympärivuorokautisessa hoidossa että kotihoidossa. Muistisairaana ihmisen terveydentilan, kuten toiminta- ja ilmaisukyvyyn, huonontuessa päätökset tehdään liian usein hänen puolestaan. Ihmisen puolesta voidaan tehdä sellaisia päätöksiä, joita ihminen tuettuna itse pystyisi tekemään. Päätökset eivät aina kunnioita sitä ajattelutapaa, jolla muistisairas ihminen olisi toivonut toimittavan.

Suomessa on puutteellinen, vaikkakin työn alla oleva, itsemääräämisoikeuden rajoittamista määrittelevä lainsäädäntö. Tarkempien säännösten puuttuessa kentällä toimitaan usein ns. harmaalla alueella. Nykyisessä toimintakulttuurissa turvaudutaan liian helposti erilaisiin pakkotoimiin ja rajoituksiin, joiden käyttäminen on syytä kyseenalaistaa. Esimerkiksi hygienihaalarin käyttöä ei todellisuudessa valvota, jolloin muistisairaana ihmisen turvallisuus, itsemääräämisoikeus ja ihmisarvo joutuvat uhatuiksi. Pakkotoimien ja rajoitteiden käyttöä voitaisiin vähentää huomattavasti toimintakulttuurin muutoksella.

Muistisairaana ihmisen hoitoa koskeviin haasteisiin on tällä hetkellä olemassa hyviä käytänteitä, joiden arkeen jalkauttaminen on ensisijaisen tärkeää. Muutos ei toteudu ilman hoitohenkilökunnan koulutusta ja ymmärryksen lisäämistä vaihtoehtoisista toimintatavoista. Esimiesten ohjauksellinen rooli toimintakulttuurin muutoksessa on keskeinen. Vertaamismielessä voidaan mainita Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Pakon käytön vähentäminen psykiatrisessa hoidossa -kärkihanke, josta on saatu hyviä tuloksia. Lisää hyviä käytänteitä kehitetään jatkuvasti, kunhan kehittämistyölle ja sen tulosten jalkauttamiselle tehdään tilaa.

Me allekirjoittaneet toimijat vetoamme päättäjiin, jotta kansallinen kehittämisohjelma muistisairaiden ihmisten itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi ja nykyisen toimintakulttuurin muuttamiseksi saataisiin käynnistettyä.

Helsingissä 2.12.2016

Suomen muistiasiantuntijat ry

Helena Räsänen,
THM, sh, palvelujohtaja,
hallituksen puheenjohtaja

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos,
Mielenterveysyksikkö

Jukka Kärkkäinen,
LT, OTK, psykiatrian erikoislääkäri,
ylilääkäri